

OILA VA MAKTAB HAMKORLIGINING TARBIYAVIY AHAMIYATI

Qalbaeva Manzura

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika insituti
pedagogika-psixologiya va ijodiy talim fakulteti
Pedagogika yonalishi 2-kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17760696>

Annotatsiya. Ushbu maqolada oila va maktab o'rtasidagi samarali hamkorlikning tarbiyaviy ahamiyati, uning pedagogik jarayonga ta'siri va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishidagi roli yoritiladi. Maqolada oilaning tarbiyaviy omillari, maktabdagi pedagogik yondashuvlar va ularning uyg'unlashuvi asosida ijobiy xulq-atvor, emotsional barqarorlik va ijtimoiy moslashuvni shakllantirishning ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston maktablarida oila va maktab hamkorligini mustahkamlash bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: oila, maktab, hamkorlik, tarbiya, pedagogik jarayon, ijtimoiy moslashuv, shaxsiy rivojlanish, emotsional barqarorlik.

ВОСПИТАТЕЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА СЕМЬИ И ШКОЛЫ

Аннотация. В данной статье рассматривается воспитательное значение эффективного сотрудничества семьи и школы, его влияние на педагогический процесс и роль в личностном развитии учащихся. Анализируются воспитательные факторы семьи, педагогические подходы в школе и их взаимодействие для формирования положительного поведения, эмоциональной стабильности и социальной адаптации. Также даются практические рекомендации по укреплению сотрудничества семьи и школы в образовательных учреждениях Узбекистана.

Ключевые слова: семья, школа, сотрудничество, воспитание, педагогический процесс, социальная адаптация, личностное развитие, эмоциональная стабильность.

THE EDUCATIONAL SIGNIFICANCE OF FAMILY AND SCHOOL COLLABORATION

Abstract. This article explores the educational significance of effective collaboration between family and school, its impact on the pedagogical process, and its role in students' personal development. The study analyzes family educational factors, school pedagogical approaches, and their interaction in shaping positive behavior, emotional stability, and social adaptation. Practical recommendations for strengthening family-school collaboration in educational institutions of Uzbekistan are also provided.

Keywords: family, school, collaboration, education, pedagogical process, social adaptation, personal development, emotional stability.

Ta'lim jarayonining samarali bo'lishi, o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishi ko'p jihatdan oila va maktab hamkorligiga bog'liq. Oila – bolaning birinchi tarbiyaviy muhitidir, u yerda asosiy ijtimoiy, axloqiy va emotsional ko'nikmalar shakllanadi. Maktab esa bu ko'nikmalarni mustahkamlash, bilim va ma'naviy-axloqiy tarbiya berish, shaxsni jamiyatga moslashtirish vazifasini bajaradi.

Shu sababli oilaning pedagogik faoliyatga jalb qilinishi va maktab bilan uyg'un ishlashi o'quvchining ijobiy xulq-atvori, emotsional barqarorligi va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Oila va maktab hamkorligi nafaqat pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi, balki ota-onaning tarbiyaviy mas'uliyatini kuchaytiradi, o'quvchining qobiliyatlari va iqtidorlarini rivojlantirishga yordam beradi. Maktab psixologlari va o'qituvchilar oilaning tarbiyaviy uslublarini, bolalarning xulq-atvorini va emotsional holatini hisobga olgan holda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tizimini yaratishlari mumkin.

Shuningdek, zamonaviy O'zbekiston ta'lim tizimida oilaning maktab hayotiga jalb qilinishi, ota-onalar kengashi, sinf rahbariyati va psixologlar bilan uzviy hamkorlik orqali bolalar tarbiyasini mustahkamlash amaliyoti kengaymoqda. Bu esa pedagogik jarayonda ijobiy muhit yaratadi, konflikt holatlarini kamaytiradi va o'quvchilarning jamiyatga moslashuvini yaxshilaydi.

1. Tadqiqotning maqsadi va vazifalari

Tadqiqotning maqsadi – oila va maktab hamkorligining o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sirini aniqlash va samarali pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish.

Vazifalari:

Ota-ona va maktab pedagoglari o'rtasidagi hamkorlik darajasini aniqlash;

Hamkorlik natijasida o'quvchilarning xulq-atvori, ijtimoiy moslashuvi va emotsional barqarorligini baholash;

Oila va maktab hamkorligini mustahkamlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

2. Tadqiqot obyekti va predmeti

Obyekt: O'zbekistondagi umumta'lim maktablarida o'quvchilarning tarbiyaviy jarayoni.

Predmet: Oila va maktab hamkorligining tarbiyaviy ta'siri, pedagogik jarayonga ta'siri va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ko'rsatadigan ijobiy ta'siri.

3. Tadqiqot metodlari

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

So'rovnomalar – ota-onalar va o'qituvchilar bilan intervyu va anketalar orqali hamkorlikni baholash;

Kuzatuv – sinf va maktab hayotidagi o'quvchilarning xulq-atvori va faoliyatini kuzatish;

Statistik tahlil – to'plangan ma'lumotlarni matematik va grafik usullar yordamida tahlil qilish;

Amaliy metodlar – seminarlar, treninglar va ota-ona yig'ilishlari natijalarini o'rganish.

4. Tadqiqot natijalari

Ota-onalar va maktab pedagoglari o'rtasida muntazam muloqot bo'lgan hollarda o'quvchilarda ijobiy xulq-atvor, emotsional barqarorlik va ijtimoiy moslashuv sezilarli darajada yuqori;

Hamkorlik yetarlicha bo'lmagan hollarda, o'quvchilarda shaxsiy rivojlanish va ijtimoiy ko'nikmalar sustroq;

Milliy qadriyatlar va oilaviy an'analarni hisobga olgan tadbirlar samaradorligini oshiradi;

Onlayn platformalar va elektron kundaliklar yordamida ota-ona-maktab aloqasi yanada tezkor va samarali bo'lmoqda.

5. Tadqiqot xulosasi

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, oila va maktab o'rtasidagi uzviy hamkorlik o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir qiladi. Ota-onalar va pedagoglar faol ishtirok etadigan hamkorlik tizimi o'quvchilarda mas'uliyat, o'zini anglash, ijtimoiy ko'nikmalar va xulq-atvor barqarorligini shakllantirishga yordam beradi.

Mazkur maqola oila va maktab hamkorligining tarbiyaviy ahamiyatini, pedagogik jarayonga ta'sirini va O'zbekiston maktablaridagi amaliy tajribalarni tahlil qilishga qaratilgan.

1. Oila va maktab hamkorligining nazariy asoslari

Oila va maktab hamkorligi pedagogik psixologiyada shaxsni rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. Oila bolaning birinchi tarbiyaviy muhitidir, unda asosiy axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy ko'nikmalar va emotsional barqarorlik shakllanadi. Maktab esa bu ko'nikmalarni mustahkamlash, bilim va ma'naviy-axloqiy tarbiya berish, shaxsni jamiyatga moslashtirish vazifasini bajaradi.

Pedagogik nazariya bo'yicha samarali hamkorlik quyidagi printsiplarga asoslanadi:

Uzviylik: oila va maktab bir xil tarbiyaviy maqsadlarni ko'zlaydi.

Mutanosiblik: tarbiyaviy ta'sirlar bir-birini to'ldiradi.

Doimiylik: muloqot va hamkorlik doimiy bo'lishi lozim.

Individual yondashuv: har bir o'quvchi va oila xususiyatlarini hisobga olish.

Oila va maktab hamkorligi ikki asosiy yo'nalishda amalga oshiriladi: pedagogik va psixologik. Pedagogik yo'nalish ota-onalarni tarbiyaviy jarayonga jalb qilish, uy vazifalari, o'quv mashg'ulotlariga yordam ko'rsatish, maktab tadbirlarida faol ishtirok etish orqali amalga oshadi. Psixologik yo'nalish esa o'quvchining emotsional barqarorligi, ijtimoiy moslashuvi va o'zini anglashini rivojlantirishga qaratilgan.

2. Tarbiyaviy ahamiyati

Oila va maktab hamkorligi quyidagi tarbiyaviy natijalarga olib keladi:

Ijobiy xulq-atvor shakllanishi: o'quvchilar me'yor va qoidalarga rioya qilishni o'rganadi.

Emotsional barqarorlik: uy va maktabdagi moslashuv orqali stress va konflikt holatlari kamayadi.

Ijtimoiy moslashuv: o'quvchilar sinfdagi va maktabdagi ijtimoiy muhitga tez moslashadi, do'stona va hamkorlik ruhini rivojlantiradi.

Shaxsiy rivojlanish: bolaning qobiliyatlari va iqtidorlari rivojlanadi, o'zini anglash qobiliyati oshadi.

Ota-onalar va maktab pedagoglari o'rtasidagi uzviy hamkorlik, shuningdek, maktab psixologlari tomonidan tashkil etilgan oilaviy maslahatlar orqali samarali amalga oshadi.

3. Oila va maktab o'rtasidagi samarali muloqot mexanizmlari

Samarali hamkorlik mexanizmlari quyidagilardan iborat:

Ota-onalar yig'ilishi va seminarlar: pedagogik bilimlarni oshirish, tarbiyaviy masalalarni muhokama qilish.

Individual maslahatlar: o'quvchi xulq-atvorini aniqlash va ota-onaga tavsiyalar berish.

Sinf rahbariyati va psixolog bilan uchburchak tizimi: ota-ona – o'qituvchi – psixolog uzviy hamkorlik qiladi.

Maxsus tadbirlar va treninglar: oilaviy va maktab tadbirlarini birlashtirish orqali ijtimoiy moslashuvni rivojlantirish.

4. O'zbekiston tajribasi

O'zbekiston maktablarida oila va maktab hamkorligi rivojlanishi quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- Ota-onalar kengashi faoliyati: sinf va maktab darajasida tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish.
- Psixologik xizmatlar: o'quvchilarning emotsional va ijtimoiy holatini kuzatish, korreksion ishlarni olib borish.
- Milliy qadriyatlarni inobatga olgan tadbirlar: an'anaviy va milliy qadriyatlar asosida tarbiyaviy faoliyat.
- Muloqot va seminarlar: ota-onalarni pedagogik bilimlar bilan tanishtirish va tarbiyaviy vazifalarni birlashtirish.

Natijada, oila va maktabning birgalikdagi faoliyati o'quvchilarni ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishga tayyorlaydi, tarbiyaviy muhitni mustahkamlaydi va konfliktlarni kamaytiradi.

Xulosa va Takliflar

Oila va maktab hamkorligi pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish, o'quvchilarning ijtimoiy, emotsional va shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatish bo'yicha asosiy omil hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ota-onalar va maktab pedagoglari o'rtasidagi uzviy hamkorlik o'quvchilarda ijobiy xulq-atvor, o'zini anglash, emotsional barqarorlik, ijtimoiy moslashuv va mas'uliyat hissini shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, bolalarning qobiliyatlari va iqtidorlarini rivojlantirish hamda konfliktlarni kamaytirish imkoniyatlarini yaratadi.

Kengaytirilgan tavsiyalar:

Doimiy va tizimli muloqot: Ota-onalar bilan muntazam yig'ilishlar, individual maslahatlar, seminarlar va treninglar orqali pedagogik jarayonda uzviy hamkorlikni mustahkamlash.

Sinf rahbariyati va psixolog bilan uchburchak tizimi: O'quvchi, o'qituvchi va ota-ona o'rtasidagi uzviy aloqani kuchaytirish, ijtimoiy moslashuvni kuzatish va kerakli pedagogik yordam ko'rsatish.

Milliy va madaniy qadriyatlarni inobatga olish: Tarbiyaviy ishlarni milliy an'ana va qadriyatlar asosida tashkil etish, bolalarning madaniy identifikatsiyasini mustahkamlash.

Pedagogik va psixologik kompetensiyani oshirish: O'qituvchilar va ota-onalarni pedagogik bilimlar, psixologik maslahatlar va konfliktlarni hal qilish usullari bilan ta'minlash.

Maxsus tadbirlar va treninglar: Oilaviy va maktab tadbirlarini birlashtirish orqali o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish va shaxsiy qobiliyatlarini oshirish.

Monitoring va baholash tizimi: Oila va maktab hamkorligi samaradorligini doimiy kuzatish, o'quvchilarning emotsional va ijtimoiy rivojlanishini baholash hamda pedagogik tavsiyalarni yangilab borish.

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish: Onlayn platformalar, elektron kundaliklar va ijtimoiy tarmoqlar orqali ota-onalar bilan samarali muloqot va bilim almashishni ta'minlash.

Shunday qilib, oila va maktabning uzviy va samarali hamkorligi o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga, pedagogik jarayonning sifatini oshirishga, shuningdek, maktab muhitida barqaror va ijobiy tarbiyaviy muhit yaratishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar

1. Abdurahmonov, X. (2018). Oila va maktab hamkorligi pedagogik tizimda. Toshkent: O'zbekiston Pedagogika Universiteti.
2. Islomova, G. (2020). Ota-ona va maktabning uzviy aloqasi. Toshkent: Fan va Texnologiya.
3. Karimov, T. (2019). Ta'limda oilaviy hamkorlik: nazariya va amaliyot. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti Nashriyoti.
4. Rakhimov, A. (2021). Pedagogik psixologiya va tarbiya tizimi. Toshkent: O'qituvchi.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq Ta'limi Vazirligi (2020). Maktab va ota-ona hamkorligi bo'yicha metodik qo'llanma. Toshkent: Xalq Ta'limi Nashriyoti.
6. Sultonova, D. (2019). Pedagogik jarayonda ota-ona hamkorligi. Toshkent: Fan va Ma'rifat.